

โครงการสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553

1. สำมะโนประชากรและเคหะ

หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประชากรและที่อยู่อาศัยของประชากรทุกคนในประเทศตามที่อยู่จริง ณ วันสำมะโน

เปรียบเสมือนการฉายภาพนิ่งของประชากรและเคหะของประเทศไทย ณ วันสำมะโน เพื่อแสดงว่า ณ วันสำมะโนประเทศไทยมีประชากรเท่าใด อยู่ที่ไหนบ้าง (จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ในเขตหรือนอกเขตเทศบาล) มีลักษณะเป็นอย่างไร (เป็นชาย/หญิง เด็ก/คนทำงาน/คนแก่ มีการศึกษาระดับไหน มีผู้รู้หนังสือมากน้อยเพียงใด คนในวัยทำงานมีงานทำหรือไม่ อาชีพและสถานภาพเป็นอย่างไร) และมีสถานที่อยู่อาศัยแบบไหน ถูกสุขลักษณะหรือไม่ ที่ใดมีผู้ย้ายถิ่นเข้า/ออกมาก เป็นต้น

(ซึ่งแตกต่างกับข้อมูลจากทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย ที่แสดงจำนวนประชากรตามทะเบียนบ้าน (ตามกฎหมาย) และมีข้อมูลเฉพาะ เพศ อายุ และสัญชาติ เท่านั้น)

2. วันสำมะโน

หมายถึง วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2553

กำหนดขึ้นเพื่อใช้อ้างอิงข้อมูล เช่น จำนวนบ้าน/ครัวเรือน/ประชากร ลักษณะต่าง ๆ ของประชากร และประเภทที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3. ความเป็นมา

ประเทศไทยได้จัดทำสำมะโนประชากรมาแล้ว 10 ครั้ง และใน พ.ศ. 2553 เป็นการจัดทำครั้งที่ 11 ซึ่งครบรอบ 100 ปี สำมะโนประชากรประเทศไทย โดยจัดทำครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2452 และต่อมาใน พ.ศ. 2462 2472 2480 และ 2490 ซึ่งห้าครั้งแรกจัดทำโดยกระทรวงมหาดไทย (เรียกว่าสำมะโนครัว)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้รับผิดชอบในการจัดทำครั้งที่หกเป็นต้นมา (ตั้งแต่ พ.ศ. 2503) ตามพระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2495 และได้จัดทำทุก 10 ปี (2513 2523 2533 และ 2543) โดยใน พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา ได้เพิ่มการทำสำมะโนเคหะ ซึ่งใน พ.ศ. 2553 นี้ นับเป็นการทำสำมะโนเคหะ ครั้งที่ 5 ของประเทศไทย

ประเทศไทยได้จัดทำสำมะโนประชากรและเคหะทุก 10 ปี ตามข้อเสนอแนะขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่ขอให้ทุกประเทศในโลกจัดทำอย่างน้อยทุก 10 ปี ในปี ค.ศ. ที่ลงท้ายด้วย “0” เช่น 1990 2000 2010 เป็นต้น เพื่อให้แต่ละประเทศมีข้อมูลด้านประชากรและสังคม สำหรับใช้ในการพัฒนาประชากรของตนเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างประเทศได้ ซึ่งขณะนี้ มีประมาณ 228 ประเทศทั่วโลกที่มีการจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะ โดยบางประเทศที่ฐานะทางเศรษฐกิจดี และเห็นความสำคัญของข้อมูลได้จัดทำสำมะโนประชากรและเคหะทุก 5 ปี เช่น ประเทศออสเตรเลีย แคนาดา และญี่ปุ่น เป็นต้น

4. วัตถุประสงค์

1) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานของประชากรและที่อยู่อาศัย ตามที่อยู่จริง

เช่น เพศ อายุ ศาสนา สัญชาติ เชื้อชาติ การศึกษา การทำงาน สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร เกิดรอด ประเภทที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินถาวร เป็นต้น

เพื่อให้ทราบถึง จำนวน โครงสร้าง และคุณภาพของประชากร/ที่อยู่อาศัย

- 2) เพื่อให้ได้ข้อมูลดังกล่าวในระดับพื้นที่ย่อย (หมู่บ้าน ตำบล เทศบาล)
สำหรับใช้ประกอบการวางแผน พัฒนาท้องถิ่นและประเทศต่อไป
- 3) เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรในรอบ 10 ปี
เช่น ประชากรตามกลุ่มอายุ อัตราการรู้หนังสือ เป็นต้น

5. ข้อมูลที่เก็บรวบรวม

- 1) ประชากรตามที่อยู่จริง ในแต่ละพื้นที่ จำแนกตามลักษณะต่างๆ ที่สำคัญ
เช่น เพศ อายุ ศาสนา สัญชาติ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรเกิดรอด ภาษาที่ใช้พูด การศึกษา การอ่านออกเขียนได้ การทำงาน การย้ายถิ่น ขนาดและประเภทของครัวเรือน และสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น
- 2) ประชากรแฝง (คนไทย คนต่างชาติ) ที่มาใช้สาธารณูปโภคในพื้นที่ โดยไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ซึ่งอาจเข้ามาพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือไม่ได้พักอาศัยในพื้นที่ แต่เข้ามาทำงานหรือเรียนหนังสือในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (กลางวัน/กลางคืน)
- 3) แรงงานต่างชาติ/ต่างด้าว ที่เข้าเมืองทั้งถูกและผิดกฎหมาย
- 4) บ้าน/ที่อยู่อาศัย จำแนกตามประเภท/ลักษณะที่อยู่อาศัย และสุขลักษณะ
เช่น บ้านเดี่ยว ตึกแถว ห้องชุด เรือ แพ รถ ที่สาธารณะต่าง ๆ ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย (ใต้สะพาน ป้ายรถประจำทาง ฯลฯ) ประเภทน้ำดื่ม/น้ำใช้ การใช้ส้วม เป็นต้น

6. ประโยชน์ของข้อมูล

ข้อมูลจำนวนประชากรและโครงสร้างของประชากรตามที่อยู่จริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

6.1 ภาครัฐ

- 1) ใช้กำหนดนโยบาย/วางแผนด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในระดับประเทศ และท้องถิ่น
- 2) จัดเตรียมงบประมาณ เพื่อหาสาธารณูปโภคและบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ได้ตรงตามความต้องการและจำเป็นที่แท้จริงในพื้นที่ (หมู่บ้าน ตำบล เทศบาล) เช่น
 - ในพื้นที่ที่มีประชากรอยู่หนาแน่น จำเป็นต้องมีสาธารณูปโภคให้เพียงพอและถูกสุขลักษณะ (ที่อยู่อาศัย น้ำ/ไฟ การใช้ส้วม การบริการสาธารณสุข รถประจำทาง ที่ทิ้งขยะ ฯลฯ)
 - ในพื้นที่ที่มีเด็ก คนชรา และคนพิการ ต้องมีวัคซีนสำหรับเด็กแต่ละวัยให้เพียงพอ ต้องมีโรงเรียน/ครูที่เพียงพอและเหมาะสม หรือต้องจัดสวัสดิการให้เพียงพอให้กับคนชรา/คนพิการ
 - ในพื้นที่ที่มีแรงงานต่างด้าวอยู่หนาแน่น/แออัด จำเป็นต้องจัดบริการสาธารณสุขให้เพียงพอเพื่อป้องกันโรคระบาด/โรคติดต่อที่หายไปจากประเทศไทยแล้วแต่กลับมาใหม่กับแรงงานต่างด้าว เช่น โรคเท้าช้าง วัณโรค ฯลฯ
 - ในพื้นที่ที่มีการย้ายถิ่นมาก จำเป็นต้องฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับท้องถิ่นเพื่อป้องกันการย้ายถิ่น เป็นต้น
- 3) ใช้เป็นฐานในการคาดประมาณประชากรในอนาคต (Population Projection)
- 4) ใช้ในการประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) และจัดเตรียมแผนฯ ฉบับที่ 11 (2555-2559)
- 5) ใช้เป็นกรอบในการเลือกตัวอย่าง (Sampling Frame) สำหรับการสำรวจในรายละเอียด เฉพาะเรื่องด้านต่าง ๆ ของประชากรและครัวเรือน

6.2 ภาคเอกชน

ใช้ข้อมูลโครงสร้างและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ต่างๆ (ตามเพศ อายุ อาชีพ...) ประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจ เช่น

- ตั้งร้านค้า/ขยายกิจการ ขยายตลาด
- การออกผลิตภัณฑ์/บริการใหม่ๆ สู่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย

6.3 ภาคประชาชน

อยู่ดีมีสุข เนื่องจากได้รับบริการจากภาครัฐอย่างพอเพียงและทั่วถึง

7. คຸ້มรวม

หมายถึง ขอบเขตของการทำสำมะโนครั้งนี้ ที่กำหนดว่าประชากรคนใดและเคหะใด ที่จะถูกเก็บรวบรวมข้อมูล

7.1 คຸ້มรวมประชากร

1) ประชากรที่อยู่ในคຸ້มรวม ได้แก่

- คนไทยทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยในวันสำมะโน
- คนที่มีสถานที่อยู่ปกติในประเทศไทย แต่วันสำมะโนไปต่างประเทศชั่วคราว (ไม่ได้ตั้งใจจะตั้งหลักแหล่ง)
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนและทหาร รวมทั้งคณะทูตของประเทศไทย พร้อมทั้งครอบครัว ซึ่งมีสำนักงานอยู่ในต่างประเทศ
- คนต่างชาติ/ต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไปนับถึงวันสำมะโน (มาอยู่ก่อนวันที่ 1 เมษายน 2553)

2) ประชากรที่ไม่อยู่ในคຸ້มรวม ได้แก่

- เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนและทหาร รวมทั้งคณะทูตต่างประเทศ พร้อมทั้งครอบครัวซึ่งมีสำนักงานอยู่ในประเทศไทย
- คนต่างชาติ/ต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาไม่ถึง 3 เดือน นับถึงวันสำมะโน
- ผู้อพยพหรือผู้หลบหนีเข้าเมือง ซึ่งอยู่ในค่ายอพยพที่รัฐบาลกำหนด

7.2 คຸ້มรวมเคหะ

ได้แก่ สถานที่ที่ใช้อยู่อาศัยของประชากรทุกแห่งทั่วประเทศ (บ้าน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง เรือ แพ รถ ห้องภายในสำนักงาน ที่สาธารณะ ใต้สะพาน ฯลฯ)

8. เวลาที่อ้างอิง

- 1) วันสำมะโน หมายถึง วันที่ 1 กรกฎาคม 2553
- 2) ในรอบปีที่แล้ว หมายถึง วันที่ 1 กรกฎาคม 2552 ถึง 30 มิถุนายน 2553
- 3) ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไปนับถึงวันสำมะโน หมายถึง ก่อนวันที่ 1 เมษายน 2553

9. คาบเวลาการปฏิบัติงานสนาม

หมายถึง เวลาที่กำหนดให้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ระหว่างวันที่ 1 – 31 กรกฎาคม 2553

10. แบบและเอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานสนาม

10.1 แบบสอบถาม

- 1) สปค.1 (แบบนับจุด)
- 2) สปค.2(แบบแจกนับ)
- 3) สปค.2/1 (แบบแจกนับพิเศษ)

10.2 แบบธุรการ

- 1) สปค.1/1 (แบบสรุปยอดรวมจากแบบ สปค.1)
- 2) สปค.3 (แบบคุ่มจำนวนบ้าน/ครัวเรือนที่ต้องการกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง/ตอบทางอินเทอร์เน็ต/โทรศัพท์)
- 3) สปค.4 (แบบรายงานผลการตรวจงานของเจ้าหน้าที่วิชาการ)

10.3 เอกสารอื่นๆ

- 1) ใบมอบงาน – ส่งงาน
- 2) บัญชีเขตแจกนับ, แผนที่
- 3) ชองบรรจุแบบ
- 4) ใบนัดสัมภาษณ์
- 5) ใบขอรับเงินค่าตอบแทน

11. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้ข้อมูลในการทำสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ครั้งนี้ จึงได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 4 วิธี เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกว่าจะให้ข้อมูลโดยวิธีใด คือ

1) **การสัมภาษณ์** โดยการส่งพนักงานแจกนับออกไปสัมภาษณ์ที่บ้าน เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำสำมะโนประชากรและเคหะครั้งนี้

2) **การทอดแบบ** เมื่อส่งพนักงานแจกนับออกไปสัมภาษณ์ที่บ้านแล้ว ผู้ให้ข้อมูลอาจต้องการกรอกแบบสอบถามเอง เนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบข้อมูลส่วนตัว หรือไม่สะดวก/ไม่ว่างที่จะให้สัมภาษณ์ในเวลานั้น หรือบางสถานที่ไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าไปในพื้นที่

ในกรณีเช่นนี้ ให้พนักงานแจกนับบันทึกแบบ สปค.1 (แล้วหมายเหตุวิธีการให้ข้อมูลในสคตมภ์ C36) แล้วมอบแบบสอบถาม (สปค.2/1) ซึ่งมีเลขรหัสอ้างอิงและเบอร์โทรศัพท์ พร้อมซองบรรจุแบบไว้ให้ แล้วนัดหมายวัน/เวลามารับแบบฯ คืน หรือผู้ให้ข้อมูลจะส่งแบบฯ คืนทางไปรษณีย์ก็ได้ (โดยไม่ต้องเสียค่าส่ง)

3) **การให้ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Internet)** ในกรณีที่พนักงานแจกนับไปสัมภาษณ์ที่บ้านแล้ว ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้ข้อมูลเองทางอินเทอร์เน็ต

ในกรณีเช่นนี้ ให้พนักงานแจกนับบันทึกแบบ สปค.1 (แล้วหมายเหตุวิธีการให้ข้อมูลในสคตมภ์ C36) แล้วมอบแบบสอบถาม (สปค.2/1) ซึ่งมีเลขรหัสอ้างอิงและเบอร์โทรศัพท์ไว้ให้ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตและบันทึกข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

4) **การให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ (Telephone Interview Center : TIC)** เป็นการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลผ่านระบบโทรศัพท์ ในกรณีที่พนักงานแจกนับไปสัมภาษณ์ที่บ้านแล้ว ไม่มีผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ หรือผู้ให้ข้อมูลต้องการให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

ในกรณีเช่นนี้ ให้พนักงานแจกนับบันทึกแบบ สปค.1 (แล้วหมายเหตุวิธีการให้ข้อมูลในสคตมภ์ C36) แล้วมอบแบบสอบถาม (สปค.2/1) ซึ่งมีเลขรหัสอ้างอิงและเบอร์โทรศัพท์ไว้ให้ และขอเบอร์โทรศัพท์ของผู้นัดหมาย แล้วนัดหมายเวลาให้พนักงานแจกนับโทรไปสัมภาษณ์ หรือเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลจะโทรศัพท์เข้ามา

- หมายเหตุ : 1. ในวิธีที่ 2) – 4) ถ้ามีการระบุวิธีการให้ข้อมูลผ่านพนักงานแฉงนั้บ พนักงานแฉงนั้บจะต้องบันทึกวิธีการดังกล่าวในแบบ สปค.3 (แบบคุมจำนวนบ้าน/คร้วเรือนที่ต้องการกรอกแบบสอบถามด้วยตนเองฯ) และส่งแบบ สปค.3 ให้เจ้าหน้าที่วิชาการเพื่อส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ประสานงานอำเภอ/เขต ซึ่งต้องส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ควบคุมระบบติดตามการเก็บข้อมูล บันทึกลงในระบบต่อไป
2. ในวิธีที่ 3) – 4) สามารถใช้ในกรณีให้ผู้ให้ข้อมูล โทรศัพท์เข้ามา หรือเข้ามาในระบบอินเตอร์เน็ตเองเพื่อให้ข้อมูล เนื่องจากยังมีพนักงานแฉงนั้บไปสัมภาษณ์ที่บ้าน หรือเนื่องจากจะไม่อยู่บ้านในช่วงการเก็บข้อมูล (1 – 31 กรกฎาคม 2553) เป็นต้น